

В СЕРИОЗНИЯ СВЯТ НА ДЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Седмица на детската книга и изкуствата за деца

Вече всяка година заедно с пролетта идва и този празник. Децата свикнаха да му се радват, да устройват весели и пъстри карнавали, в които участвуват героите от книгите и героите, родени в детската фантазия. Докато ги наблюдават в това мило общуване, писателите от време на време поглеждат и около себе си с приятното, но и малко ревниво очакване — появил ли се е някой нов, някой млад автор? Талантите не никнат всеки ден и ще бъде наивно на всеки празник на детската книга да се търсят нови писателски имена. При това българската детска литература не може да се оплаче от малък приток на автори.

Като дойде ред обаче да се посочат творци със своя определена физиономия, повтаряме отново един не твърде дълъг списък, който започва с Каралийчев. Авторът на „Ането” и на „Тошко Африкански” написа много книги за деца, разкази и повести, но той създаде цял един приказен свят, който идва от богатството на фолклора и това романтично възприемане на света, което се прояви още в разказите от „Ръж”. Традициите на приказката у нас се родиха от перото на писатели като Елин Пелин, Ран Босилек, Николай Райнов, Каралийчев. Наистина трудно е да се изгради нов свят на същата територия... Иска ми се да посоча два интересни опита — романтичната възхвала на септемврийци „Имаше едно момче” (1964) от Анастас Стоянов и „Детство в кошница” (1966) от Ваня Петкова. Стилът на младата авторка има в себе си нещо от Егзюпери, одушевяването на нещата и разговорите на малкото момиченце с реката или животните напомня за Малкия принц, но стремежът на Ваня Петкова да постави пред детето въпроси, които всекидневието му налага, и при това да ги разреши в логиката на една чисто детска импресивност и философия, води към изграждане на свой творчески свят. В нашата детска литература влизат интонации, които не са й познати.

Докато в литературата за възрастни, и то най-много в поезията, авторите с една понякога необузdana енергия се втурват към новаторство и опитите им за оригиналност често се превръщат в оригиналничене, в поезията за малките амплитудата на търсенията е едва забележима. Като се посочи бодрият и закачлив стих на Асен Босев, веселата изобретателност на Цветан Ангелов, пестеливото изграждане на стиха при Леда Милева, лиризмът на Николай Зидаров, сърдечните ноти на Иван Давидков, не остават още много имена на така изявени поети. Трудно е да се каже, че между многото заглавия на книги са се появили и много писателски имена. Тук имам предвид авторите, които пишат с литературни стимули, и изключим тези две-три дузини имена, които всяка година се появяват предимно върху шарените офсетови книжки, и амбициите на техните автори не са от най-благородните.

В поезията за деца много често се срещаме с еднообразния тон на служебните разработки, които варират в един тесен диапазон на годишния кръг — „добре дошла, Нова година”, „радостна ваканция”, „щедро лято”, „звънчето пак ни вика”, „първият сняг” и т. н. Сиви стихове, които е невъзможно да различиш едни от други, автори, които са далеч от всякаква оригиналност. Не стига да бъдеш добър педагог, учител или директор, или пък да обичаш децата. Всяка майка си ги обича. Не е достатъчно и старанието. Тази удобна юбилейна формула „скромен труженик”, не може да бъде идеал на истинския творец. Децата искат вълнуващи, силни творби, пълни с енергия и напрежение. Не може да има възпитание без художественост в произведенията. Средната, сивата продукция върши непоправими пакости в духовното изграждане и

естетическото възпитание на малките. Стилното обезличаване е порок с много дълбоки корени, отколкото привидно изглежда. И затова оживлението, което се забелязва сред белетристите в детската литература, може само да радва. Разказите и новелите на Георги Мишев, Кольо Георгиев, Лада Галина, Слав Г. Караславов очертават интересни, своеобразни профили на автори със своя линия на развитие.

След приятната изненада, която поднесе със своя „Птичи хор” (1963), Добри Жотев издаде разказите „Вълчи вървища” (1965) — те носят свежест на изобразяването, макар и да имат следи от нещо йовковско.

Писатели със свой изграден стил в литературата за възрастни често са оставяли значителни произведения и в детската литература. Сред еднообразието в стила на големия брой автори, които често или по-рядко издават детски книги, гостуванията на опитните творци веднага изпъкват като сериозни явления. Ще посоча само един пример — Александър Геров. Неговите стихове в книгата „Дете на прозореца” и в поемата „Обикновени приключения” бяха между другото най-хубавото, създадено през последните години.

Фантастичната литература, приключенското четиво — това са два жанра, които се ползват с най-голяма популярност сред децата и юношите. Епизодите от героичната съпротива срещу фашизма дълго вре ме предлагаша сюжети на писателите. Но след Марко Марчевски и неколцина още автори, които посветиха свои романи на партизанското движение, тази тематика като че ли се оказа изчерпана и започват повторенията, неуловимите пътища на варирането подвеждат някои автори... Героичната тема на съпротивата сигурно ще роди един голям творец, който ще направи от нея свой свят.

Сега приключенската литература у нас почти няма ярко изявиени имена. Популярността на Петър Бобев не е толкова в неговата плодовитост. Бобев има солидни познания в биологията и умее да заплита любопитни и напрегнати истории за отношенията на животните и човека. Неговите приключенски романи, в които по-малко се намесва фантастичното начало, имат често значителна познавателна стойност и действуват за развитието на фантазията у юношите. Това, което не достига на Бобев, за да бъде ярко явление, е недостатъчният усет за стила. У него надделяват фабулните увлечения, а не изобразителното начало и психологическото проникновение. Няколко от неговите романи, „Атомният човек” на Любен Дилов, двете книги на Атанас Славов и още не твърде много заглавия — това е фондът на българската фантастика досега. У нас тази литература все още е в пелени.

Всяка година излизат към 200 книги за деца и юноши. Може би това изобилие на книжна продукция ще бъде предпоставка за откриването и израстването на нови таланти, на автори, които ще внесат в нашата детска литература свой свят и ще я изведат до нови хоризонти. Нека да се надяваме, че това ще бъде тъкмо тъй, но всекидневните възпитателни задачи не могат да чакат. И затова ще бъде полезно да се ограничи поне в тиражите прословутият „сив поток”. Защото авторите без своя индивидуалност възпитават непълноценни личности.

Йордан Василев

[Назад към основната страница](#)